

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de leeswijzer Natura 2000 profielen versie september 2014, waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

Grijze zeehond (*Halichoerus grypus*) H1364

1. Status

Habitatrichtlijn Bijlage II (inwerkingtreding 1994).

2. Kenschets

Beschrijving

De grijze zeehond is in Nederland 'terug van weggeweest'. De soort verdween in de Middeleeuwen uit de Nederlandse wateren, maar heeft in de loop van de twintigste eeuw de westelijke Waddenzee weer gekoloniseerd. Bij de grijze zeehond valt het verschil tussen mannetjes en vrouwtjes op. De mannetjes zijn tot 2,5 m lang en wegen 170 tot 350 kg; de vrouwtjes zijn maximaal net boven de twee meter lang en wegen 120 tot 220 kg. Grijze zeehonden hebben een langere snuit dan de gewone zeehonden. De jongen worden geboren met een dikke witte vacht, die ze twee weken na de geboorte beginnen te verliezen. In die eerste twee weken kunnen de jonge grijze zeehonden niet goed zwemmen.

Relatief belang binnen Europa: groot

De grijze zeehond komt voor langs de oostelijke en westelijke kusten van de Atlantische oceaan. Er worden drie grote metapopulaties onderscheiden: één in het noordwesten, aan de Canadese kust, één in het noordoostelijke deel van de Atlantische Oceaan en een kleinere in de Oostzee. De Nederlandse dieren horen bij de oostelijke metapopulatie die reikt van IJsland, Noorwegen en de Witte Zee in het noorden tot Bretagne in het zuiden. De grootste kolonies van deze populatie bevinden zich in IJsland, de Faeröer eilanden, Noorwegen, langs de kusten van Groot-Brittannië en bij Moermansk in Rusland. In de Europese Unie leven ruim 150 duizend grijze zeehonden, waarvan er in 2012 circa 39 honderd in Nederland verbleven en circa 120 duizend in Groot-Brittannië. In 2013 werden op de Nederlandse Wadden circa 40% minder grijze zeehonden geteld dan het jaar ervoor (2012: ongeveer 3 duizend dieren, 2013: ongeveer 18 honderd dieren). Over de gehele internationale Waddenzee was een afname van circa 30% ten opzichte van 2012 te zien. Het aantal pups is wel toegenomen ten opzichte van 2012. De Richel en de Engelsche Hoek in de Nederlandse Waddenzee herbergen hoge aantallen. Samen met de veel kleinere kolonies op Helgoland, Amrum en de Nedersaksische Waddenzee in Duitsland vormen deze gebieden de belangrijkste voortplantingsgebieden voor grijze zeehond op het Europese vasteland.

3. Ecologie van de soort

Leefgebied

i. Beschrijving

Omdat de grijze zeehond relatief kort geleden naar Nederland is teruggekeerd na eeuwen afwezigheid is haar biologie en gedrag hier nog nauwelijks onderzocht. Algemene kennis over de soort is grotendeels afkomstig van onderzoek in Groot-Brittannië en Canada, waar de soort algemeen is.

Het leefgebied van de grijze zeehond omvat ligplaatsen en aquatisch milieu. Ligplaatsen worden het hele jaar door gebruikt om te rusten. Tijdens de voortplanting (in Nederland november-januari) en de daarop volgende verharingsperiode (maart-april) worden ze intensiever bezocht. Gedurende deze periodes is verstoring nadelig. Verstoring kan er toe leiden dat de grijze zeehonden niet ter plaatse gaan werpen. Ook bestaat het risico dat tijdens de zoogperiode het zogen onderbroken wordt wat leidt tot een verminderde zoogtijd, verminderde gewichtstoename en gepaard gaande verlaagde overlevingskansen.

Met name tijdens de verharings- en zoogperiode bestaan ligplaatsen van grijze zeehonden uit zandbanken die met normaal hoogwater niet onderlopen. Dit is van belang omdat de pups¹ van grijze zeehonden – in tegenstelling tot de pups van gewone zeehonden – niet goed kunnen zwemmen. Hoger gelegen stranden en duinen bieden betere bescherming tegen overstroming, maar zijn minder geschikt als ligplaatsen omdat pups van grijze zeehonden die op stranden en duinen langs de Nederlandse kust liggen doorgaans worden verstoord of 'gered'. Regelmatig worden grijze zeehonden ook op dezelfde zandbanken als de gewone zeehonden aangetroffen. De pups blijven tenminste drie weken op de ligplaatsen. In deze periode worden ze door hun moeder gezoogd. Na het spenen blijven ze soms tot 40 dagen op de kant tot ze zelfstandig te water gaan. Het gehoorbereik van grijze zeehonden ligt in de relatief lage frequenties. Omdat laagfrequent geluid verder draagt dan hoogfrequent geluid, kunnen de zeehonden deze geluiden vaak tot op tientallen kilometers horen. Mogelijk beïnvloeden menselijke activiteiten met dergelijk laagfrequente geluiden het normale gedrag van de zeehonden. Ook scheepsbewegingen kunnen verstoringen veroorzaken (door bovenwater- dan wel onderwaterverstoringen). In hoeverre deze verstoringen daadwerkelijk effect hebben en of er eventuele doorwerking is op populatieniveau, is nog onduidelijk.

ii. Elementen leefgebied van belang voor de soort

- Onverstoorde ligplaatsen in ruime mate voorhanden
- Foerageergebied relatief onverstoord

Voedsel

Grijze zeehonden eten vooral vis. Dieetonderzoek op basis van uitwerpselen gevonden op ligplaatsen laat zien dat de soort een groot aantal bodem gebonden vissoorten kan eten. Grijze zeehonden kunnen foerageren tot op honderden kilometers uit de kust. Op het NCP is diepte geen beperkende factor bij het foerageren, omdat de grijze zeehonden dieper kunnen duiken dan de maximale diepte van de Nederlandse Noordzee.

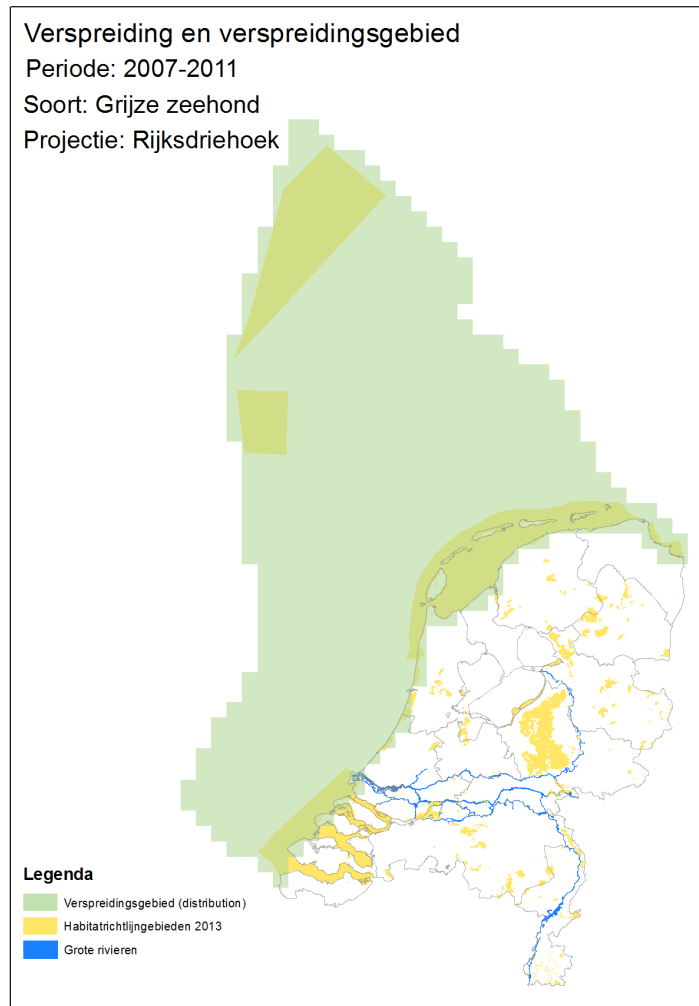
4. Huidig voorkomen

De in Nederland waargenomen grijze zeehonden maken deel uit van een grotere meta-populatie die zich uitspreidt over de Noordzeelanden, met verreweg de grootste deelpopulatie in Groot-Brittannië. De populatie grijze zeehonden in de Nederlandse wateren is waarschijnlijk opgebouwd door migratie vanuit kolonies van de soort in Groot-Brittannië. In Nederland zijn in 2013 circa 18 honderd grijze zeehonden geteld op de Waddenzee. In het Deltagebied werden in 2012 ruim 800 dieren geteld. Ze worden vooral op de zandbanken in het westelijk deel van de Waddenzee gezien. Daarnaast worden ze op verschillende ligplaatsen in de rest van de Waddenzee, Noordzeekustzone en in de Voordelta gezien. Waarschijnlijk worden de aantallen van deze soort onderschat omdat kleine groepen grijze zeehonden tussen grote groepen van gewone zeehonden in kunnen liggen, waarbij vooral de jongere dieren dan moeilijk kunnen worden onderscheiden. Omdat de 'Nederlandse' grijze zeehonden deel zijn van een grotere meta-populatie is populatiedynamiek door

---

¹ Definitie van termen: jonge grijze zeehonden heten pups zolang ze nog witte vacht hebben (zolang de moeder nog bij ze is en ook de relevante periode daarna). Voor de gewone zeehond is dat zolang ze bij de moeder zijn. Daarna heten jonge zeehonden subadult en zijn ze te onderscheiden van volwassen dieren op basis van grootte.

migratie in en uit het Waddengebied zeer waarschijnlijk een natuurlijk fenomeen. Grijze zeehonden die via zenders werden gevolgd, verplaatsten zich soms over honderden kilometers. Migraties van de Nederlandse Waddenzee naar de Delta, de oostkust van Groot Brittannië, Duitsland en Denemarken zijn beschreven aan de hand van gezenderde en gemerkte dieren. In principe kunnen de zeehonden zich over het gehele NCP (Nederlands Continentaal Plat) verplaatsen en behoort de hele Nederlandse Noordzee tot het leefgebied van de grijze zeehond. Zichtwaarnemingen van zeehonden op zee zijn echter zeldzaam omdat de zeehonden bij verstoring duiken. Bovendien kan bij waarnemingen op zee nauwelijks onderscheid gemaakt worden tussen gewone zeehonden en grijze zeehonden. Monitoring op land is daarom de enige methode om aantallen te schatten.

Figuur 1. Verspreidingskaart grijze zeehond.

De Nederlandse grijze zeehonden worden vooral gezien op hoge zandplaten in het westen van de Waddenzee zoals de Richel (ten oosten van Vlieland) en de Vliehors (westkant van Vlieland). In Noordzeekustzone zijn de zandplaten Engelsche Hoek (in het zeegat tussen Vlieland en Terschelling) en Noorderhaaks (ten zuidwesten van Texel) van belang voor de grijze zeehond. Ondanks de verspreiding over de gehele Waddenzee worden de meeste jongen op de Richel en in mindere mate de Engelsche Hoek geboren. Op de Vliehors en Noorderhaaks en recentelijk ook op Griend worden slechts enkele jongen geboren. De meeste van deze ligplaatsen zijn niet ideaal voor de voortplanting van de grijze zeehond omdat ze, bij extreme weersomstandigheden, kunnen worden overspoeld. In de zomer, na de voortplantingsperiode, verspreiden de zeehonden zich enigszins. De grijze zeehond heeft zich in de laatste jaren gevestigd in het Deltagebied, waar nu

circa achthonderd exemplaren voorkomen, voornamelijk in Voordelta. In de Voordelta en langs de Hollandse kust worden soms pups gezien, waarvan de afkomst niet zeker is (kolonies aan de Britse oostkust of Deltagebied).

5. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

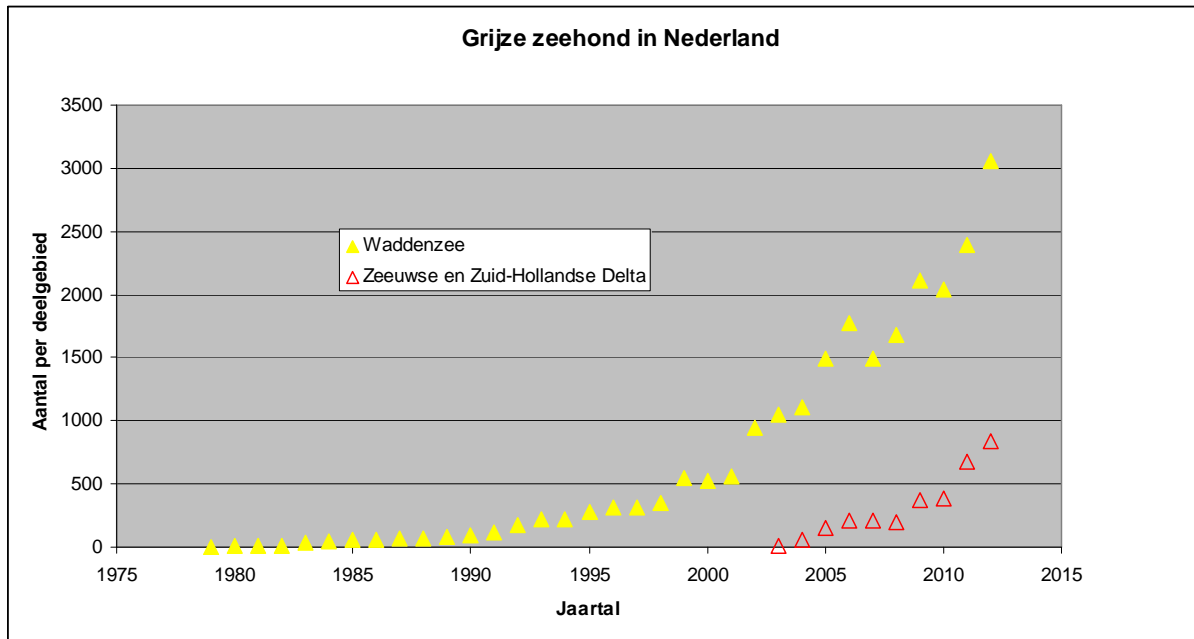
Trends en ontwikkelingen

Archeologische vondsten tonen aan dat tot in de Middeleeuwen grijze zeehonden algemeen waren in het Waddengebied. De soort was toen in de Noordzee waarschijnlijk algemener dan de gewone zeehond. In de Middeleeuwen werd de grijze zeehond in de Waddenzee door de mens uitgeroeid. Vanaf 1950 werden heel af en toe grijze zeehonden in de westelijke Waddenzee aangetroffen. Het aantal groeit sinds de soort in Groot Brittannië sinds 1914 beter wordt beschermd en niet meer wordt bejaagd. Sinds 1980 worden regelmatig grijze zeehonden in de Waddenzee gezien; in de nieuwe kolonie Engelsche Hoek worden vanaf 1985 jongen geboren. Waarnemingen vanaf 1980 gedurende de periode dat de dieren verharren, laten zien dat de kolonie in Nederland gemiddeld 16% per jaar groeide tot circa 39 honderd dieren in 2012 (Wadden- en Deltagebied, Figuur 2). Bij de laatste internationale Waddenzee tellingen in 2013 werden circa 30% minder dieren geteld, waarvan in Nederland ongeveer 18 honderd exemplaren. De aantallen pups in Waddengebied nemen toe, in de winter van 2012-2013 werden 355 pups op de Nederlandse Wadden waargenomen, een groei van 23% ten opzichte van het jaar ervoor. De voortplantingsgebieden breiden zich uit binnen Waddengebied (Waddenzee en Noordzeekustzone).

In 2006 vonden voor het eerst de tellingen van grijze zeehonden tijdens de voortplantingsperiode in de hele Waddenzee plaats. Ook in Duitsland en Denemarken heeft zich een groeiende kolonie gevestigd, hoewel in Nederland verreweg de meeste dieren geteld worden. In 2013 werden ongeveer 3 duizend grijze zeehonden in de gehele Waddenzee geteld, waarvan ca. 65% in de Nederlandse Waddenzee voorkomt. Op basis van de resultaten lijkt het dat de grijze zeehond de Waddenzee ge(her)koloniseerd heeft.

Hoewel in 2013 er over de gehele Waddenzee sprake lijkt te zijn van een afname van 30% ten opzichte van 2012, kunnen meerdere factoren de tellingen hebben beïnvloed, zoals een extreem koud voorjaar en slechte weersomstandigheden tijdens tellingen. Gezien de toename in aantallen pups, wordt aangenomen dat de afname in aantal dieren vermoedelijk minder groot is dan de tellingen lieten zien.

In tegenstelling tot de gewone zeehond, is de grijze zeehond niet of bijna niet getroffen door het zeehondenvirus.

Figuur 2. Grijze zeehond in Waddenzee en Deltagebied, 1959 – 2012, figuur op basis van data van de site van CBS, PBL, Wageningen UR (2013). (indicator 1231, versie 10, 11 september 2013). www.compendiumvoordeleefomgeving.nl. CBS, Den Haag; Planbureau voor de Leefomgeving, Den Haag/Bilthoven en Wageningen UR, Wageningen.

Beoordelingsaspecten

i. Natuurlijk verspreidingsgebied: gunstig

In 2007 is de range geschat op 72300 km². Door gebruik van een betere kaart is de huidige range geschat op 70.300 km². Het hele NCP wordt gerekend tot het leefgebied. Het verspreidingsgebied van de soort heeft zich sinds de jaren 1980 uitgebreid naar het Waddengebied. Sinds enige jaren worden ook dieren in het Deltagebied gezien (Figuur 2). Het huidige verspreidingsgebied neemt niet af.

ii. Populatie: gunstig

De totale populatie in Nederland (Waddengebied plus Deltagebied) in 2013 is ongeveer 26 honderd dieren (volwassen en ~13% pups). De populatie van de grijze zeehond is sinds de jaren tachtig van de twintigste eeuw gestaag gegroeid (Figuur 2). De populatie wordt daarom als duurzaam beschouwd. De aanwas is deels afhankelijk van migratie vanuit het buitenland. Dit wordt echter niet als negatief beoordeeld, aangezien dit logisch gevolg is van de open populatie. Naar verwachting zal, naarmate de populatie de draagkracht van het gebied bereikt, de instroom van migrerende dieren vanaf de Britse Noordzeekust (zoals de Farne eilanden) voor de instandhouding van de Nederlandse kolonies steeds minder belangrijk worden en het aandeel van lokale voortplanting toenemen.

iii. Leefgebied: matig ongunstig

Potentieel geschikte ligplaatsen op de eilanden en de vaste wal zijn niet gevrijwaard van menselijke verstoring. In de huidige situatie zijn voor de grijze zeehonden voornamelijk ligplaatsen beschikbaar die onder normale weersomstandigheden niet overstromen. Onder extreme weersomstandigheden echter, kunnen pups van de huidige ligplaatsen weggespoeld worden. Er zijn vijf voortplantingslocaties, wat als gunstig wordt beschouwd. Echter de nieuwe locaties hebben (nog) een kleine bijdrage. Nog niet alle voortplantingslocaties zijn al meerdere jaren in gebruik. Het is onzeker of zij blijvend als voortplantingslocatie zullen fungeren. Ondanks dit gegeven groeit de populatie gestaag en lijkt mede door immigratie vanuit Groot Brittannië het voortbestaan van een Nederlandse deelpopulatie gewaarborgd. De waargenomen populatiegroei lijkt erop te duiden

dat hoger gelegen, permanent droge en onverstoorde voortplantingslocaties in Nederland niet persé nodig zijn voor een stabiele en zelfs groeiende populatie. Wanneer de grijze zeehonden de betreffende ligplaatsen blijven gebruiken voor de voortplanting (werpen en zogen), dan kan het leefgebied als gunstig worden beoordeeld.

Menselijk gebruik van het aquatische leefgebied neemt toe. Vooral nog ontbreekt nadere kennis over het aquatische leefgebied van de grijze zeehond om de effecten hiervan te kwantificeren.

iv. Toekomstperspectief: matig ongunstig

Gezien de snelle groei van de kolonie grijze zeehonden (Figuur 2) kan men aannemen dat de draagkracht van het gehele leefgebied de populatiegrootte en -groei nog niet belemmert. Het is echter onbekend of en, zo ja, hoe ver de populatie kan doorgroeien. Voor een deel kan de aanwas worden toegekend aan migratie vanuit Groot Brittannië (open populatie). Daarnaast zijn er ook pups waargenomen (voortplanting). Er zijn geen aanwijzingen dat de voortplanting belemmerd wordt. Potentieel verzorgen beide vormen van aanwas op termijn voor een zichzelf in stand houdende populatie. Nog onduidelijk is of verstoring door geluid en verstoring als gevolg van toenemende menselijke activiteiten in het leefgebied (zoals windmolens, zand- en schelpwinning, visserij en toerisme) nadelige gevolgen zal hebben. Daarom is toekomstperspectief (uit voorzorg) als matig ongunstig beoordeeld.

Landelijke instandhoudingsdoelstelling

Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie.

Landelijke staat van instandhouding

Aspect	1994	2004	2007	2013
Verspreiding	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Populatie	matig ongunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Leefgebied	matig ongunstig	matig ongunstig	matig ongunstig	matig ongunstig
Toekomstperspectief	matig ongunstig	gunstig	gunstig	matig ongunstig
Beoordeling SvI	matig ongunstig	matig ongunstig	matig ongunstig	matig ongunstig

6. Bronnen

- Barendse, G.J., 2013. Brief d.d. 28-03-2013 *Reactie op nadere beroepsgronden Stichting de Noordzee en Greenpeace tegen Natura 2000 aanwijzingsbesluit Noordzeekustzone*. Ministerie van EZ Brief kenmerk 493-116 e.a.
- Berrevoets, C.M., R.C.W. Strucker, P.L. Meininger, F.A. Arts & S. Lilipaly, 2005. *Watervogels en zeezoogdieren in de Zoute Delta 2003/2004*. RIKZ-rapport 2005.011.
- Brasseur, S.M.J.M., J.S.M. Cremer, E.M. Dijkman & J.P. Verdaat, 2013. *Monitoring van gewone en grijze zeehonden in de Nederlandse Waddenzee 2002-2012*. Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOt-werkdocument 352.
- Brasseur, S.M.J.M. & M. Fedak, 2003. *Habitat use of harbour seals in relation to recreation, fisheries, and large infra-structural works*. In: Management of North Sea harbour and grey seal populations: Proceedings of the International Symposium at EcoMare, Texel, The

Netherlands November 29-30, 2002. Wadden Sea Ecosystem 17: 27-31 (2003).

- Brasseur, S.M.J.M., M. Scheidat, G.M. Aarts, J.S.M. Cremer & O.G. Bos, 2008. *Distribution of marine mammals in the North Sea for the generic appropriate assessment of future offshore wind farms*. IMARES Wageningen UR rapport C046/008.
- Brasseur, S.M.J.M., I. Tulp, P.J.H. Reijnders, C.J. Smit, E.M. Dijkman, J.S.M. Cremer, M.J.J. Kotterman & H.W.G. Meesters, 2004. *Voedseleecologie van de gewone en grijze zeehond in de Nederlandse kustwateren. I Onderzoek naar de voedseleecologie van de gewone zeehond. II Literatuurstudie naar het dieet van de grijze zeehond*. Alterra-rapport 905. Alterra, Wageningen UR.
- CBS, PBL, Wageningen UR, 2013. *Gewone en grijze zeehond in Waddenzee en Deltagebied, 1959 - 2012 (indicator 1231, versie 10, 11 september 2013)*. www.compendiumvoordeleefomgeving.nl. CBS, Den Haag; Planbureau voor de Leefomgeving, Den Haag/Bilthoven en Wageningen UR, Wageningen.
- Härkönen, T., K.C. Harding & M.P. Heide-Jørgensen, 2002. *Rates of increase in age structured populations: a lesson from the European harbour seals*. Can. J. Zool. 80: 1498-1510.
- <http://www.marine-conservation.org.uk/ukseals.html> d.d. 04-10-2013.
- Jak, R.G., O.G. Bos, R. Witbaard & H.J. Lindeboom, 2009. *Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebieden Noordzee*. IMARES Wageningen UR rapport nummer C065/09.
- Jong, G.D.C. de, S.M.J.M. Brasseur & P.J.H. Reijnders, 1997. *Grey seal Halichoerus grypus*. In: P.J. H. Reijnders, G. Verriopoulos & S.M.J.M. Brasseur (red.). *Status of Pinnipeds relevant to the European Union*. IBN Scientific Contributions 8: 58-75. DLO Institute for Forestry and Nature Research (IBN-DLO), Wageningen.
- Ottburg, F.G.W.A. & C.A.M. van Swaay, 2013. *Habitatrichtlijnsoorten in Nederland; Referentiewaarden voor populatiegrootte en range voor soorten van bijlage II, IV en V*. Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOt-werkdocument in voorbereiding.
- Reijnders, P.J.H., S.M.J.M. Brasseur, T. Borchardt, C.J. Camphuysen, R. Czeck, A. Gilles, L.F. Jensen, M. Leopold, K. Lucke, S. Ramdohr, M. Scheidat, U. Siebert & J. Teilmann, 2009. *Marine Mammals. Thematic Report No. 20*. In: Marencic, H., de Vlas, J. (Eds) (2009). *Quality Status Report 2009*. Wadden Sea Ecosystem No. 25. Common Wadden Sea Secretariat, Trilateral Monitoring and Assessment Group, Wilhelmshaven, Germany.
- Reijnders, P., S. Brasseur, J. van der Toorn, P. van der Wolf, I. Boyd, J. Harwood, D. Lavigne & L. Lowry, 1993. *Status survey and conservation action plan. Seals, fur seals, sea lions, and walrus*. IUCN/SSC Seal Specialist Group.
- Trilateral Seal Expert Group, 2014. *Aerial surveys of grey seals in the Wadden Sea in the season of 2012-2013: Mixed messages*. http://www.waddensea-secretariat.org/sites/default/files/downloads/TMAP_downloads/Seals/aerial_surveys_of_grey_seals_in_the_wadden_sea_in_the_season_of_2012-13.pdf
- <http://www.wageningenur.nl/nl/Expertises-Dienstverlening/Onderzoeksinstituten/imares/show/Populatie-Grijze-Zeehonden-in-de-Nederlandse-Waddenzee.htm>

- Wolff, W.J. J.P., K. Laursen & K. Reise, 2010. *The Wadden Sea Quality Status Report - Synthesis Report 2010*. Wadden Sea Ecosystem 29: 25-74. Common Wadden Sea Secretariat, Wilhelmshaven, Germany.
- Zoogdierverseniging VZZ, 2007. *Basisrapport voor de Rode Lijst Zoogdieren volgens Nederlandse en IUCN-criteria*. VZZ-rapport 2006.027. Tweede, herziene druk. Zoogdierverseniging VZZ, Arnhem.